

“Mensen hebben behoefte aan fotografen die met een andere blik naar de werkelijkheid kijken”

Interview met Michiel Munneke,
directeur World Press Photo

#dekrachtvanbeeld Bij het vertellen van verhalen denk je niet direct aan een foto. Terwijl een goede foto toch ook een verhaal kan vertellen. Of misschien zelfs wel moet vertellen. Ieder jaar kiest World Press Photo in verschillende categorieën de beste foto's. Fotografen van wie foto's worden uitgekozen door World Press Photo zien dat als een kroon op hun werk, een waardering van de kwaliteit van hun fotowerk.

Maar wat is nu een goede foto? Wat is het recept? Hoe vertel je een verhaal met een foto? We vroegen naar de visie van Michiel Munneke, directeur World Press Photo.

Boosheid of verontwaardiging

Munneke begint met een onderscheid te maken in nieuwsfoto's: "Je hebt foto's die direct communiceren en foto's met een gelaagdheid. Maar in beide gevallen moet een foto een emotionele reactie oproepen: boosheid of verontwaardiging. Er moet 'iets' ontstaan als je ernaar kijkt. Dat is een belangrijke kracht van het stilstaande beeld. Dat heb je bijvoorbeeld minder in artistieke beelden. Ook die beelden roepen emotie op, maar dat heeft vaak te maken met esthetiek en minder met maatschappelijke relevantie. Juist bij journalistieke foto's speelt die relevantie, de context dus, een rol. Je wilt mensen bewust maken van misstanden, je wilt dat mensen erover nadenken en wellicht anders gaan handelen."

In 2013 won de nieuwsfoto van de Zweed Paul Hansen. Het is het beeld van dode Palestijnse kinderen die door hun ooms worden weggedragen. Een prachtige, indringende foto met een bijschrift dat het verhaal achter de foto vertelt. Dat bijschrift roept overigens wel vragen op. Moet een foto niet van zichzelf al genoeg zeggingskracht hebben? Is het een zwaktebod als er een toelichting nodig is om het verhaal van een foto te duiden?

Munneke: "Ik denk dat het moeilijk is om context uit te sluiten. Er zijn natuurlijk wel voorbeelden van beelden die een totaal eigen leven gaan leiden. Buiten de context en zonder dat het de intentie was van de maker. Neem het portret van Che Guevara. Dat is een icoon geworden dat op t-shirts staat, gebruikt wordt voor politieke

opvattingen. Dat is interessant, want dat beeld heeft een totaal andere relevantie en context gekregen. Dat zijn interessante fenomenen, zo'n foto leidt een eigen leven. Maar ... het zegt niets over de kwaliteit van de foto, alleen dat er een enorme communicatieve waarde in het beeld zit. En het is wellicht ook omarmd door krachten die in staat waren het beeld naar een ander niveau te tillen."

Geen recept voor een goede foto

Munneke kiest zijn woorden zorgvuldig als hij nadenkt over de vraag wat een foto goed maakt: "Voor mij wordt de kwaliteit van een foto bepaald door het samenspel tussen compositie en schoonheid versus de relevantie. Bij de selectie van een goede journalistieke foto zijn er dan ook twee belangrijke criteria. De eerste is de technische kwaliteit. Dan gaat het bijvoorbeeld over compositie, maar ook over hoe de fotograaf het beschikbare licht gebruikt, hoe hij kadreert en welke positie hij inneemt. Het tweede criterium is de relevantie, dus: waar gaat dit over? Is het een nieuwsgebeurtenis die relevant is? Maar ik denk dat het heel persoonlijk is wat je mooi of goed vindt. En dat is maar goed ook, dat er niet zoiets bestaat als een recept voor een goede foto. Het zou toch verschrikkelijk saai zijn als je wist welke ingrediënten je in een foto zou moeten stoppen om de World Press Photo van 2014 te krijgen."

Toch zag hij een dergelijke ontwikkeling ook voor World Press Photo op de loer liggen: "Die tendens leek er wel bijna te ontstaan. Met de

Foto: Michael Kooren / Hollandse Hoogte

zogenaamde huilende Madonna-achtige foto's. Deze werden al snel geassocieerd met World Press Photo en dat was precies de reden waarom ik zo blij was met bijvoorbeeld de foto van de gevallen soldaat van Tim Hetherington (World Press Photo in 2007, MJ). Dat is een heel interessant beeld, want het is met heel beperkt daglicht gemaakt, dus daar zit veel bewegingsonscherpte in. Het is een sterk beeld met een interessant verhaal."

Ondanks zijn aarzeling om te definiëren welke eigenschappen een goede foto moet hebben, is Munneke wel erg duidelijk over wat hij waardeert in een fotograaf. "Ik geloof dat mensen behoefte hebben aan fotografen die met een andere blik naar de werkelijkheid kijken. Ik denk namelijk dat er een bepaalde moeheid optreedt ten opzichte van nog meer beelden van slachtoffers in Syrië. Daarin schuilt het gevaar dat mensen afgestompt

raken. Dus het is goed als er een nieuwe beeldtaal uitgevonden wordt om mensen weer te prikkelen. Ik zie dat wel terug in de meer conceptuele verhalen. In 2006 hadden we een winnaar waar ik zelf heel gelukkig mee was. Dat was een foto uit Libanon met jongeren in een mini-convertible met op de achtergrond een volledig verwoeste woonwijk. Dat was voor mij een niet-clichématige foto die een verhaal vertelt, verschillende lagen heeft én de kijker

World Press Photo of the Year 2012
Paul Hansen, Sweden, *Dagens Nyheter*

20 November 2012, Gaza City, Palestinian Territories
The bodies of two-year-old Suhaib Hijazi and his elder brother Muhammad, almost four, are carried by their uncles to a mosque for their funeral, in Gaza City.
The children were killed when their house was destroyed by an Israeli airstrike on 19 November. The strike also killed their father, Fouad, and severely injured their mother and four other siblings.
Israel had begun an intense offensive against Hamas-ruled Gaza on 14 November in response to continued rocket fire from Palestinian militant groups. In the first days of the offensive, Israel struck at targets of military and strategic importance, though the scope of attack later widened to include residences suspected of harboring Hamas militants.
By the time a ceasefire was brokered on 21 November, over 150 people had been killed in Gaza. Of these 103 were thought to be civilians, including at least 30 children.

<http://www.worldpressphoto.org/awards/2013/spot-news/paul-hansen?gallery=6096>

uitnodigt om na te denken. De foto vertelt je over het geweld van een bomaanslag, maar vertelt ook iets over de jongerencultuur in Libanon.”

Vlak na de publicatie van de foto ontstond er discussie over de foto. Hij leek 'te mooi om waar te zijn'. Er waren geruchten dat de foto in scène was gezet, wat volgens fotograaf Spencer Platt onzin was. Dat roept natuurlijk de vraag op of fotobewerking, het in scène zetten van beelden, de authenticiteit niet aantast. En daarmee het echte verhaal tot fictie maakt.

Munneke: “Fotobewerking is er altijd geweest en binnen de journalistieke context is er niets veranderd. Het komt erop neer dat je inhoudelijk aan een beeld niks mag veranderen. Maar dat is ook een kwestie van interpretatie. Het is moeilijk om daar strikte afspraken over te maken en die zijn er ook niet. Wat ik in de hele discussie interessant vind, is dat we één vorm van fotomanipulatie juist heel makkelijk accepteren. En zelfs waarderen. Dat is namelijk het omzetten van kleurbeeld naar zwart-wit. Mensen ervaren zwart-witbeelden als authentiek, als wáár. Maar er is geen grotere manipulatie denkbaar dan zwart-wit. Niemand ziet de wereld zwart-wit. Kennelijk heeft iedereen deze manipulatie geaccepteerd. Maar als je in een kleurenfoto meer contrast aanbrengt om het geheel wat dramatischer te maken, dan wordt dat - afhankelijk van de mate waarin je dat doet - onderwerp van discussie.”

Thema's en invalshoeken

Munneke vindt het vooral interessant om te zien hoe fotografen bepaalde thema's vanuit verschillende invalshoeken benaderen. “Een paar jaar geleden hadden we een serie over migratie. Een fotograaf bracht dat heel lineair in beeld, in een serie beelden. Hij had in Mali een gezin opgezocht en volgde het hele traject, via de mensensmokkelaars, in de bootjes over de Middellandse zee tot aan Parijs waar de vluchteling een baan vond. Het was een compleet verhaal dat je kon volgen. Dat is interessant, maar tegelijkertijd heb ik dat ook al bij veel andere fotografen gezien.

Het jaar erna kwam er een serie voorbij die twaalf beelden liet zien van alleen maar zelfgemaakte beschuttingen en tenten in de buurt van Calais. Prachtig mooi uitgelicht, bijna studioportretten en ... er kwam geen mens op voor. Maar toch ging het ook over migratie. Het frappante is dat je door de eerste fotograaf helemaal wordt meegenomen in het verhaal en je gaat vereenzelvigen met de hoofdpersoon. In het andere verhaal komt geen mens voor, maar word je toch erg geprikkeld. Een totaal andere benadering van hetzelfde onderwerp. Het is wat artistieker, zeker omdat deze fotograaf ervoor had gekozen de nederzettingen zelf uit te lichten, waardoor er een bizarre voorstelling ontstond. Het waren esthetisch prachtige foto's.”

Munneke heeft een duidelijke voorkeur voor verhalende foto's met een extra laag. Foto's die aan het denken zetten. Die hem als geoefende kijker blijven prikkelen. “In de foto's die wij allemaal de hele dag door zien, op billboards, in tijdschriften en brochures zijn de verschillen groot. Maar ik ben misschien ook wel niet de norm. Ik vind bijvoorbeeld de campagnes van de Mediamarkt vreselijk, maar blijkbaar werken ze en bereiken ze een groot publiek. Maar ik heb daar niks mee. Wat ik wel heel mooi vind, zijn de Dieselcampagnes waarin fotografie een rol speelt. Of de campagnes van G-star. De fotografie die daar wordt gebruikt, is prachtig, maar dat spreekt iemand anders misschien weer niet aan.”

Filters

Munneke heeft ook nog een tip. “In de huidige beeldcultuur zie ik nog steeds een belangrijke rol voor de fotografie, ondanks de opkomst van films. Ik denk dat het allemaal goed naast elkaar kan bestaan. Elkaar zelfs versterkt. Maar ik zie wel dat er door de hoeveelheid beelden, door het groeiend aantal nieuwskanalen en door sites als Flickr en Instagram, meer behoefte komt aan filters. Daarvoor kun je ook bepaalde fotografiesites gebruiken zoals Lensblog.com, British Journal of Photography of de sites van Seven en Magnum. Zij filteren de beelden. En het kan soms erg prettig zijn als je niet altijd zelf die keuzes hoeft te maken.”

In de huidige beeldcultuur zie ik nog steeds een belangrijke rol voor de fotografie, ondanks de opkomst van films. Ik denk dat het allemaal goed naast elkaar kan bestaan. Elkaar zelfs versterkt.

Tip!

Bezoek de World Press Photo tentoonstelling in Amsterdam.

Kijk op:
www.worldpressphoto.org/exhibition/2013_Amsterdam

Of scan de QR-code:

